

9. Савчук В. Топологическая рефлексия. Санкт-Петербург: Издательство Канон + 4 РООИ "Реабилитация", № 4, 2012. С. 174-305.

10. Muray P. Festivus festivus: Conversations avec Élisabeth Lévy (Documents) Format Kindle. Fayard, 2005. Vol. 490. URL: <https://www.amazon.fr/Festivus-festivus-Conversations-%C3%89lisabeth-Documents-ebook/dp/B005OKST7W>.

References

1. Bataille, G. (1997). Inner experience Trans. From Fr. [Vnutrenniy opyt. Per. s frants. S. L. Fokina], Aksioma, Mifril, St. Petersburg, p. 29.

2. Berdyaev, N. (1989). The Man and the Machine [Chelovek i mashina] Voprosy filosofii, Moscow, p. 149.

3. Kutuyev, V. (2001). The Man of the 21st Century: Outgoing Nature [Chelovek XXI veka: ukhodyashchaya natura], Moscow. URL: <http://www.culturalnet.ru/files/kut/05.html>.

4. Luman, N. (2005). The reality of the media. Trans. from Germ. [Realnost massmedia. Per. s nem. A. Y. Antonovskogo], Praksis, Moscow, p. 256.

5. Myure, F. (2001). After the History. Fragments of the book. Philosophy. Philosophical problems of spiritual life. Literature of Europe in the 20th century. Inostrannaya literature, No. 4, pp. 224-241.

6. Nagorna, L. P. (2012). Historical memory: theory, discourse, reflection [Istory`chna pam'yat`: teoriyi, dy`skursy`, refleksiyyi], IPIEND im. I.F.Kurasa NAN Ukrainy, Kyiv, p. 328.

7. Tofler, E. (2000). Third wave Trans. From Engl. [Tretya xv'y`lya. Per. z angl. A. Yevsa, za redak. V. Shovkuna], Kyiv, Vy`davny`chy`j dim "Vsesvit", p. 480.

8. Savchuk, V. V. (1995). Blood and Culture [Krov i kultura], Izdatelstvo S.-Peterburgskogo universiteta. St. Petersburg, p. 180.

9. Savchuk, V. V. (2012). Topological reflection [Topologicheskaya refleksiya], Izdatelstvo Kanon + 4 ROOI "Reabilitatsiya", St. Petersburg, pp. 174-305.

10. Muray, P. (2005). Festivus festivus: Conversations avec Élisabeth Lévy (Documents) Format Kindle. Fayard, 2005. URL: <https://www.amazon.fr/Festivus-festivus-Conversations-%C3%89lisabeth-Documents-ebook/dp/B005OKST7W>.

Стаття надійшла до редакції 23.03.2018 р.

УДК 1:13:130.2

Гавеля Оксана Миколаївна
кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри гуманітарних наук
Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв
o.gavelya@ukr.net

НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ТА ЇЇ ЦІННІСНІ ОСНОВИ: ОСВІЧЕНІСТЬ, ВИХОВАНІСТЬ, МОРАЛЬНІСТЬ І ПАТРІОТИЗМ УКРАЇНЦІВ

Мета роботи – визначення феномена і основних засад формування національно-культурної ідентичності в контексті традиційних цінностей освіти і культури України. **Методологія** дослідження полягає в застосуванні порівняльно-історичного підходу – в роботі над науковими працями вітчизняних і зарубіжних вчених, присвячених питанню національно-культурної ідентичності в різні історичні періоди; структурно-функціональний підхід – у визначенні ролі та місця культурних кодів українців у формуванні власної національної ідентичності. **Наукова новизна** роботи полягає у визначенні автором поняття національно-культурної ідентичності. Виявлена спадкоємність національної освіти у спрямуванні на індивідуальний і всебічний розвиток дітей та молоді України, вузьку спеціалізацію і ранню професіоналізацію, посилення інтересу молодого покоління до вітчизняної культури і мови, що закладає основу формування національно-культурної ідентичності. В статті встановлені головні чинники, які визначають можливість подолання негативних наслідків "інформаційного вибуху", "інформаційної війни", серед яких: складання критично-аналітичних оглядів культурно-мистецької продукції; запровадження серед користувачів соціальних мереж тем і дискусій, які стосуються національно-культурної ідентичності та її ціннісних основ. **Висновки:** автором визначені основні напрямки патріотичного виховання молодого покоління України, серед яких: піднесення рівня їх громадянської та національної свідомості, утвердження поваги до культурного та історичного минулого України та ін. Встановлено, що формування національно-культурної ідентичності пов'язане із засвоєнням українцями культурних кодів сучасної картини світу, які відтворені в зображеннях хреста як однієї з головних цінностей християнського світу; дерева роду і дерева життя – символах спадкоємності, безперервності роду; козака Мамаю, який уособлює незламність волі народу у боротьбі з поневолювачами; Тараса Шевченка, Івана Франка і Лесі Українки як геніїв української нації.

Ключові слова: національно-культурна ідентичність, національна система освіти, рання професіоналізація, культурні коди, патріотизм.

Гавеля Оксана Николаевна, кандидат педагогических наук, доцент, профессор кафедры общественных наук Национальной академии руководящих кадров культуры и искусств

Национально-культурная идентичность и ее основы: образованность, воспитанность, нравственность и патриотизм украинцев

Цель работы – определение феномена и основных принципов формирования национально-культурной идентичности в контексте традиционных ценностей культуры и образования Украины. **Методология** исследования заключается в применении сравнительно-исторического подхода – в работе над научными трудами отечественных и зарубежных ученых, посвященных вопросу национально-культурной идентичности в разные исторические периоды; структурно-функциональный подход – в определении роли и места культурных кодов украинцев в формировании собственной национальной идентичности. **Научная новизна** работы заключается в определении автором понятия национально-культурной идентичности. Выявлена преемственность национального образования в направленности на индивидуальное и всестороннее развитие детей и молодежи Украины, узкую специализацию и раннюю профессионализацию, усиление интереса молодого поколения к отечественной культуре и языку, что закладывает основу формирования национально-культурной идентичности. В статье установлены главные факторы, которые определяют возможность преодоления негативных последствий "информационного взрыва", "информационной войны", среди которых: составление критических и аналитических обзоров культурно-художественной продукции, введение среди пользователей социальных сетей тем и дискуссий для обсуждений, касающихся национально-культурной идентичности и ее ценностных оснований. **Выводы:** автором определены основные направления патриотического воспитания молодого поколения Украины, среди которых: повышение уровня их гражданского и национального сознания, утверждение уважения к культурному и историческому прошлому Украины и др. Установлено, что формирование национально-культурной идентичности связано с усвоением украинцами культурных кодов современной картины мира, воссозданных в образах креста как одной из главных ценностей христианского мира; дерева рода и дерева жизни – символах преемственности, непрерывности рода; казака Мамая, который олицетворяет несокрушимость воли украинского народа в борьбе с поработителями; Тараса Шевченко, Ивана Франка, Леси Украинки как гениев нации.

Gavelya Oksana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Professor of the Humanities Department, National Academy of Culture and Arts Management

National-cultural identity and its valuable basis: education, manners, morality and the patriotism of ukrainians

The purpose of the article is to determine the phenomenon and fundamental principles of the formation of national-cultural identity in the context of the traditional values of education and culture of Ukraine. The **methodology** of the research is to apply the comparative-historical approach – in work on scientific works of domestic and foreign scientists devoted to the question of national-cultural identity in different historical periods; structural-functional approach – in determining the role and place of cultural codes of Ukrainians in the formation of their own national identity. **Scientific novelty** of the work consists in the definition of the concept of national-cultural identity by the author. The continuity of national education in the direction of individual and comprehensive development of children and young people of Ukraine, narrow specialization and early professionalization, the growing interest of the younger generation in the national culture and language, which lay the foundation for the formation of national-cultural identity, has been identified. The article identifies the main factors that determine the possibility of overcoming the negative consequences of the "information explosion", "information warfare", among which: compilation of critical analytical reviews of cultural and artistic products; the introduction among users of social networks of topics and discussions concerning national-cultural identity and its value bases. **Conclusions.** The author outlines the main directions of patriotic education of the younger generation of Ukraine, among them: raising their level of civil and national consciousness, establishing respect for the cultural and historical past of Ukraine, etc. It was determined that the formation of national-cultural identity is connected with the assimilation by Ukrainians of the cultural codes of the contemporary world picture reproduced in the images of the cross as one of the central values of the Christian world; tree of the family and the tree of life – symbols of continuity, continuity of the genus; Cossack Mamay, who represents the indomitable will of the people in the struggle against the oppressors; Taras Shevchenko, Ivan Franko and Lesia Ukrainka as geniuses of the Ukrainian nation.

Key words: national-cultural identity, national system of education, early professionalization, cultural codes, patriotism.

Актуальність дослідження проблем становлення національно-культурної ідентичності обумовлена новою культурно-політичною ситуацією в Україні. Зміна традиційних орієнтирів, розмиття меж нації за рахунок чужорідних елементів призводить до збільшення кількості міжгрупових і міжособистісних конфліктів, й посилює увагу науковців до означеної проблеми. Останнім часом в засобах масової інформації та в соціальних мережах з'являються коментарі, в яких принижується значення культурних і освітніх здобутків в сучасній Україні, що показує наявність нової і досить деструктивної якості соціуму, яка може призвести до колективної кризи ідентичності. Важливою проблемою сьогодення є необхідність подолання негативних наслідків "інформаційного вибуху", "інформаційної війни", деструктивного впливу іноземних культурних та інформаційних трендів та ін. На нашу думку, спираючись на такі базові основи національно-культурної ідентичності як освіченість, вихованість, моральність і патріотизм українців можливо встояти перед викликами сучасного глобалізованого світу.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблему становлення національно ідентичності досліджено у працях вітчизняних і зарубіжних учених: Е. Вільсона, Т. Воропаєвої, Б. Глотова, В. Кафарського, Л. Нагорної, Е. Сміта, М. Обушного та ін. [2-5, 9, 15, 17-19].

У праці британського політолога Е. Сміта "Національна ідентичність" підкреслюється, що для держав Європейської співдружності національна ідентичність, й надалі, залишається природною формою сучасної культурної та політичної спільноти, а патріотизм є головним засобом досягнення колективної солідарності й процвітання [18].

У іншій своїй роботі "Культурні основи націй. Ієрархія, заповіт і республіка" Е. Сміт вказує, що "згідно з модерністською концепцією, однією з характерних ознак нації є масова публічна культура, поширювана засобами державної стандартизованої системи масової освіти... Ця проблема ускладнена фактом, що історичний тип людської спільноти, позначений терміном нація, що ... як вважають, має колективну культурну ідентичність, або колективну політичну ідентичність, або і ту, і ту... Тож ... я пропоную таке визначення ідеального типу нації: це названа і самовизначена людська спільнота, члени якої плекають спільні міфи, спогади, символи, вартості і традиції, створюють і поширюють характерну публічну культуру й дотримуються спільних вартостей і спільних законів. Так само й національну ідентичність можна визначити як неперервне відтворення та реінтерпретацію структури вартостей, символів, спогадів, міфів і традицій, що становлять характерну спадщину націй, та ідентифікацію індивідів із цією структурою і спадщиною [17]. Зважаючи на таку думку, актуальним є виявлення повноти і достовірності відображення у нашій національній ідентичності культурних, моральних та патріотичних цінностей і традицій української нації.

У статті українського філософа Т. Воропаєвої "Українська мова як базова основа національної ідентичності" досліджено процеси трансформації національної ідентичності в контексті змістовного наповнення мовних пріоритетів громадян України. Поняття національна ідентичність розглядається нею як найбільш органічна і стабільна підстава людської соціальності. Вчена вказує, що означене поняття пов'язано "... з почуттями приналежності та співпричетності до України, до її національних інтересів та базових цінностей українського народу (які ніколи не суперечили європейським цінностям)" [4]. Отже, вільне володіння українцями власною мовою і повноцінна інтеріоризація ними культурних цінностей є не лише ознакою освіченості, а й базовою основою нашої національної ідентичності.

У монографії українського ученого М. Степико "Українська ідентичність: феномен і засади формування" зазначається: "... оскільки нова національна орієнтація передбачає успішний пошук позитивних загальних норм, то вибір тих або інших парадигм суспільного розвитку розпочинається передусім з руйнації старої ціннісно-нормативної системи суспільства як загальної основи соціальної інтеграції довкола нових цінностей. Таке суспільство отримує визначення перехідного, а стан його ціннісно-нормативної системи називають аномією. ... В умовах аномії уцент руйнується звичний механізм адаптації людини: пристосування її поведінки до наявних соціальних норм. Починається протилежний процес – кристалізація нової ціннісно-нормативної системи на основі особливостей ціннісних переваг і нових ціннісних орієнтацій суспільства. Своєю чергою ціннісні орієнтації людей багато в чому визначаються їх загальним психічним станом, соціальним самопочуттям і психічним здоров'ям" [19, 17-318]. У цьому контексті слід зазначити, що сталий розвиток сучасного українського суспільства залежить від ноосферного мислення людини, а також від загального позитивного самопочуття і морального стану усіх членів соціуму.

Мета роботи – визначення феномена і основних засад формування національно-культурної ідентичності в контексті традиційних цінностей освіти і культури України.

Національно-культурна ідентичність розглядається нами як спільне усвідомлення українською нацією цінності власних традицій, освіти, культури і мови, що підкріплюється патріотичним почуттям приналежності до однієї держави або однієї нації, незалежно від свого юридичного статусу громадянства.

У різні історичні періоди розвитку українського суспільства існувало декілька відмінних між собою парадигм політичного і культурного розвитку, з притаманними їм ціннісно-нормативними системами. Поряд з необхідністю пристосування звичної для громадян поведінки до наявних соціальних норм, найважливішим є збереження ними власної національно-культурної ідентичності, гідності, й поваги з боку інших людей.

Як правило, руйнації старої ціннісно-нормативної системи суспільства відбувається в перехідні періоди розвитку держави. Саме в цей час реформується стара система освіти і культури, відповідно до вимог життя в умовах обновлюваного українського соціуму. Головним пріоритетом держави має бути надання можливості своїм громадянам отримувати якісну освіту, зберігати власні моральні і духовні цінності.

У 20-ті роки ХХ століття було запроваджено нову систему освіти в Україні, яка мала сприяти індивідуальному розвитку дитини, з урахуванням її обдарованості. Г. Гринько, Я. Ряппо та інші представники Наркомосу України намагалися на практиці здійснити ранню професіоналізацію та вузьку спеціалізацію із наданням юнацтву певної кваліфікації, починаючи з 15-річного віку: на основі набутих знань до їх практичного використання і до подальшої спеціалізації у галузі наукової та художньої творчості в інститутах та академіях [6, 17–18].

Як зазначає український історик В. Липинський: "наведена система мала низку переваг. Поєднання загальної і спеціальної (професійної) підготовки у школах учнівства і професійних школах давало змогу у віці 15 і 17 років мати певну спеціальність" [11].

Вже з квітня 1920 р. розпочалася напружена робота над втіленням нової систем освіти у Донецькій області, потім у Миколаєві, Одесі, Києві та інших містах. Згодом вона отримала підтримку від освітян з усіх регіонів України. Це спонукало Г. Гринька 25 вересня 1920 р. на засіданні колегії Наркомосу РСФРР категорично заявити, що він не може допустити "ніякого рабського копіювання" російського досвіду роботи. 4 травня 1920 р. він видав постанову "Про підготовку працівників освіти з обов'язковим вивченням української мови", розуміючи значення збереження самобутності української нації.

Пройшовши випробовування на міцність, нова українська система освіти показала свою життєздатність. 16 жовтня 1927 року в доповіді на Х сесії ЦБК СРСР А. В. Луначарський змушений був визнати наявність оптимального поєднання в українській профшколі спеціальної і загальноосвітньої підготовки: "ми самі наблизились в останній час до українського типу, і ось чому. Наша дев'ятирічка не дає людину, підготовлену до життя, а дає людину, підготовлену лише на шляху освіти" [12].

Провідні українські науковці і педагоги в 20-ті роки ХХ ст. стали на позиції художнього виховання всіх дітей і виступали з вимогою ввести спеціальні предмети естетико-мистецького спрямування до програми навчальних закладів, намагаючись таким чином зберегти національну культуру. В цей час О. Потєбня заснував харківську школу вивчення творчості, підкреслюючи значення рідної мови у реалізації думки українського митця [16].

Характерною прикметою того часу було кількісне і до того ж стихійне зростання в Україні закладів різних типів: музичних академій, народних консерваторій, студій, курсів, шкіл тощо, загальне керівництво якими здійснювали місцеві органи народної освіти [7].

У своїй роботі "Педагогічні нариси. Виховання дітей у школах-захистках" П. Антонович, вивчаючи проблему розвитку шкільної та позашкільної освіти у школах-інтернатах на Волині, зазначив про необхідність надати цій роботі національного характеру, для чого необхідно розвивати в учнів інтерес до національних традицій і свят. Він порадив проводити Різдвяні свята, Великдень, Трійцю, Престольне свято не тільки у сім'ї, а й у школі, з упровадженням місцевих звичаїв. П. Антонович особливо підкреслював виховне значення для дітей співу колядок, щедрівок, веснянок, вертепних дійств, що можуть духовно збагатити молодь, розвивати у неї естетичні почуття [1].

У становленні національно-культурної української ідентичності важливе значення мало художньо-творче виховання дітей і молоді, в якому брали активну участь українські композитори В. Косенко, Ф. Козицький, К. Богуславський, В. Верховинець, Г. Верьовка, М. Вереківський, А. Штогаренко та інші. Одним із кращих у Києві був шкільний хор Ф. Козицького.

Ідея національного виховання дітей і молоді широко впроваджувалася у гімназіях. Цікавий досвід художньо-творчого виховання учнів спостерігався у Луцькій українській гімназії [10]. Тут традиційним стало проведення Шевченківських свят, започаткованих ще "Просвітою". З учнів старших класів у гімназії було спеціально створено юнацький хор, який був учасником таких свят. Під керівництвом учителя М. Я. Миронова старші учні брали участь в оформленні декорацій шкільної сцени, самостійно готували малюнки із зображенням у натуральний зріст постатей Кобзаря, Катерини, Яреми, Оксани, Перебенді та інших персонажів вистави.

Однак, на початку 30-х років настала криза в освітньо-виховному процесі. Виникає новий тип школи – загальноосвітня, де обдарована особистість виключалася з кола важливих проблем психології та педагогіки. Найбільш вражаючих ударів вітчизняна наука зазнала у зв'язку з постановою ЦК ВКП(б) "Про педологічні збочення в системі Наркомпросів" (4 липня 1936), якою заперечувалось усе позитивне, що було зроблено прихильниками педології у напрямку індивідуального розвитку дитини.

Така ситуація у вітчизняній освіті і культурі мала місце до періоду "відлиги" (60-х років ХХ ст.), що знаменувало позитивний "зворот" у суспільстві до обдарованої особистості. Це було пов'язано з виконанням завдання "наздогнати й перегнати Америку" за рівнем технічного розвитку. Керівництво СРСР усвідомило необхідність вузької спеціалізації і ранньої професіоналізації дітей та молоді, що забезпечує підготовку висококваліфікованих спеціалістів і винахідників. В означений період в Україні починає відкриватися значна кількість спеціалізованих шкіл, особливо природничо-

го спрямування. Попри існуючі проблеми в галузі освіти цих років, помітними були її здобутки у підвищенні рівня знань викладачів природничих та ідеологічних дисциплін з української мови.

У новому Законі України "Про освіту" виявилася спадкоємність у формуванні національно-культурної української ідентичності на основі цінностей всебічного розвитку людини. Важливе завдання, яке постало перед сучасною освітою – це виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору, до збагачення культурного потенціалу Українського народу, й підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору [8].

Велика увага в Законі України "Про освіту" ст. 7 приділяється мові освіти, якою у вітчизняних закладах освіти є державна мова. Її обов'язкове вивчення забезпечується особам, які належать до корінних народів, національних меншин України, іноземцям та особам без громадянства [8].

Важливою складовою національної української освіти є спеціалізована освіта, що закріплено в ст. 21. Закону України "Про освіту": "це освіта мистецького, спортивного, військового чи наукового спрямування, яка може здобуватися в рамках формальної, неформальної, інформальної освіти, й спрямована на здобуття компетентностей у відповідній сфері професійної діяльності ..." [8]. Отже, традиція раннього виявлення індивідуальних здібностей і вузької спеціалізації в навчанні є цінністю української нації, яка сприяє досягненню громадянами України високого рівня професійних досягнень.

Україна серед інших європейських країн займає четверту сходинку за кількістю випускників вищих навчальних закладів. Отже, освіченість нації має стати основою для її процвітання. Водночас все буде залежати від ефективності використання цього потужного людського ресурсу нашою державою.

Як зазначає М. Степико: "Важливою умовою подолання кризи ідентичності є саморефлексивність людини та рефлексивність суспільства як постійний моніторинг бажаного та дійсного, аналіз "правильності" розвитку власного "Я" та середовища його існування – "Ми" (конкретного соціуму)" [19].

На нашу думку, це стає можливим, коли людина не лише в своїх прагненнях і бажаннях, але й реальними діями сприяє розвитку власного "Я" в контексті гуманістичних цінностей, впливає позитивним прикладом на середовище свого існування в українському соціумі. Національна ідентичність українців формується навколо таких універсальних європейських цінностей, як: толерантність, цінність людського життя, гідність, сімейні цінності, єднання з природою, а також навколо історичних символів нашого народу.

Сучасні українці мають докладати більше зусиль для збереження і примноження національної освіти і культури, адже багато наших співвітчизників ще й досі спілкуються між собою на "суржикі", обмінюються в соціальних мережах інформацією досить низького рівня якості, й стверджують досить жорстокі і позбавлені моральності правила міжособистісних відносин. Найчастіше, це пов'язано з обмеженим уявленням самого індивіда про існування іншого, – гуманного світу людського співіснування. Неприятливі психологічні і матеріальні умови життя, неможливість здобуття якісної освіти і виховання, сімейні проблеми, особисті образи можуть призводити до асоціальної поведінки індивіда, до переважання в його установках прагматизму, проявлятися через жорстоке і цинічне ставлення до інших людей.

І навпаки, – збагачення інтелектуального потенціалу, створення умов для становлення національно-культурної ідентичності молодого покоління України сприятиме формуванню нового способу життя, що має високоморальну основу. Через діяльність органів державної влади, громадських організацій, освітніх і наукових закладів та інших соціальних інститутів здійснюється робота з патріотичного і морального виховання дітей та молоді України. Так, працівниками Інституту модернізації змісту освіти реалізується система виховних завдань, спрямованих на усвідомлення взаємозв'язку між індивідуальною свободою, правами людини та її патріотичною відповідальністю; на виховання поваги до культурного та історичного минулого України, до Конституції, Законів України і державної символіки. Співробітниками Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України досліджується і популяризується сучасна історико-культурна спадщина, що є важливим чинником формування національної свідомості українського народу. Основними пріоритетами діяльності Науково-дослідного інституту українознавства є формування світогляду українського народу, піднесення рівня громадянської та національної свідомості суспільства, розробка теоретичних і практичних засад патріотичного виховання молодого покоління України. Зокрема, 1-2 грудня 2017 р. в Києві, у Національному еколого-натуралістичному центрі учнівської молоді відбувся Третій Форум українських патріотичних справ "Ми – Українці!", організатором якого виступив НДІ українознавства. У своїх доповідях відомі історики та громадсько-політичні діячі П. Гай-Нижник, В. В'ятрович, Ю. Сиротюк наголосили на необхідності формування національної ідентичності молоді через збереження національної пам'яті, врахування помилок минулого та активної діяльності, спрямованої на захист своєї держави.

Серед головних чинників, які визначають можливість подолання негативних наслідків "інформаційного вибуху" та "інформаційної війни" наступні: необхідність залучення найбільш освічених і обдарованих українців до приведення в компактні форми оглядів інтернет-джерел,

публіцистичної та художньої літератури, складання критично-аналітичних оглядів культурно-мистецької продукції; системного моніторингу в соціальних мережах культурних інтересів і потреб молодого покоління українців; запровадження серед користувачів соціальних мереж дискусій та обговорень тем, які стосуються національно-культурної ідентичності та її ціннісних основ.

Висновки. Серед найбільш актуальних питань сьогодення, на нашу думку, постають: визначення шляхів підвищення якості викладання української мови як рідної і державної в закладах освіти в різних регіонах України; зростання ролі рідної мови, народної педагогіки та етнічних традицій у вихованні підростаючого покоління; формування національної пам'яті українського народу; посилення значення культури українців в єдиному освітньому і культурному європейському просторі освіти.

Література

1. Антонович П. Педагогічні нариси: виховання дітей у школах-захистках. Житомир, 1918. 31 с.
2. Вільсон Е. Українці: несподівана нація / Е. Вілсон; пер. з англ. Н. Гончаренко, О. Гриценко. Київ : Видавництво "К.І.С.", 2004. 552 с.
3. Воропаєва Т. Спільна ідентичність в контексті консолідації українства // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Українознавство. Київ : ВПЦ "Київський університет", 2016. Вип. 1(18). С. 11-14.
4. Воропаєва Т. Українська мова як базова основа національної ідентичності // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Українознавство. Вип. 11. Київ, 2007. С. 13-17.
5. Глотов Б.Б. Культурно-цивілізаційна ідентифікація українського народу. Д., 2002. 216 с.
6. Гринько Г.Ф. Схема наркомпросу України : хрестоматія сучасних педагогічних течій / Під ред. Мамонтова Я. Харків, 1926. С. 17-18.
7. Довженко В. Нариси з історії української радянської музики: [в 2. ч.]. Ч.1. / В. Довженко. Київ : Держ. вид-во образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР, 1957. 236 с. С. 61.
8. Закон України "Про освіту" : Офіц. текст прийнятий ВРУ 05 вересня 2017, № 38-39. // Відомості Верховної Ради. 2017. № 38-39. С. 380.
9. Кафарський В. Нація і держава: Культура, Ідеологія, Духовність. Івано-Франківськ: Плай, 1999. 336 с.
10. Левчанівська О. Шевченківські свята в гімназії // Рідна школа. 1992. № 3-4. С. 28-29.
11. Липинський В. Концепція та модель освіти в УСРС у 20-ті роки // Український історичний журнал, 1999. № 5. <http://history.org.ua/JournALL/journal/1999/5/1.pdf>
12. Луначарский А. В. Десять лет культурного строительства в стране рабочих и крестьян. Москва; Ленинград, 1927. С. 49-50.
13. Нагорна Л. П. Національна ідентичність в Україні / НАНУ країни, Інститут політичних і етнонаціональних досліджень. Київ, 2002. 271 с.
14. Нагорна Л. П. Регіональна ідентичність: український контекст. Київ : ІПіЕНД імені І.Ф.Кураса НАН України, 2008. 405 с.
15. Обушний М. І. Етнонаціональна ідентичність – феномен самовизначення українців. Київ : Ред.-вид. центр "Київ. ун-т", 1999. 40 с.
16. Потебня А. А. Мысль и язык. Київ : СИНТО, 1993. 191 с. (Печатається с издания 1926 г. Харьков).
17. Сміт Е. Д. Культурні основи націй. Ієрархія, заповіт і республіка. Наукове видання. Київ : Темпора, 2009. 312 с. С. 31-33.
18. Сміт Е. Д. Національна ідентичність / Пер. з англійської П. Таращука. Київ.: Основи, 1994. 224 с.
19. Степико М.Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування : монографія / М. Т. Степико. Київ : НІСД, 2011. 336 с.
20. Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність [гол. редкол. Іван Патер, упоряд. Любомир Хахула]. Львів, 2017. Вип. 29. 618 с.

References

1. Antonovich P. (1918). Pedagogical essays: the upbringing of children in defense schools.- Zhytomyr [in Ukrainian].
2. Wilson E. (2004). Ukrainians: The Unexpected Nation. (N. Goncharenko, O.Hrytsenko, Trans). – Kyiv: Publishing House "K.I.S." [in Ukrainian].
3. Voropaeva T. (2016). The Common Identity in the Context of the Consolidation of Ukrainian Studies. Bulletin of Taras Shevchenko National Taras Shevchenko University, I. Kyiv: Kyiv Polytechnic University. [in Ukrainian].
4. Voropaeva T. (2007). Ukrainian as the basis of national identity. Bulletin of Taras Shevchenko National Taras Shevchenko University, 11. [in Ukrainian].
5. Glotov B. B. (2002). Cultural and civilization identification of the Ukrainian people. D. [in Ukrainian].
6. Grinko G.F. (1926) Scheme of ukrainian "Narkompros": the textbook of modern pedagogical trends. Kharkiv. [in Ukrainian].
7. Dovzhenko V. (1957). Essays on the history of Ukrainian Soviet music: State type of fine arts and musical literature of the Ukrainian SSR. Kyiv. [in Ukrainian].
8. Law of Ukraine "On Education" from September 5, 2017, N. 38-39. Bulletin of the Verkhovna Rada. 2017. [in Ukrainian].

9. Kafarsky V. (1999). Nation and State: Culture, Ideology, Spirituality. Ivano-Frankivsk. [in Ukrainian].
10. Levchanivska O. (1992). Shevchenko holidays in high school. Native school, 1. [in Ukrainian].
11. Lypinsky V. (1999). Concept and model of education in the USSR in the 20's. Ukrainian Historical Magazine, 5. Retrieved from <http://history.org.ua/JournALL/enjournal/1999/5/1.pdf>. [in Ukrainian].
12. Lunacharsky A.V. (1927). Ten years of cultural construction in the country workers and peasants. – M. [in Russian].
13. Nagorna L.P. (2002). National Identity in Ukraine. National Academy of Sciences of Ukraine, Institute of Political and Ethnic Studies. Kyiv. [in Ukrainian].
14. Nagorna L.P. (2008). Regional Identity: Ukrainian Context. – Kyiv.: I.F.Kuras Institute of the National Academy of Sciences of Ukraine.[in Ukrainian].
15. Obushniy M.I. (1999). Ethnonational identity is a phenomenon of self-determination of Ukrainians. Kyiv: Rev. center "Kyiv univercity ". [in Ukrainian].
16. Potebnja A.A. (1993). Thought and language. Kyiv. SYNTO. (Published since 1926 – Kharkov). [in Ukrainian].
17. Smith E. D. (2009). Cultural Foundations of Nations. Hierarchy, testament and republic. Scientific publication. Kyiv: Tempora. [in Ukrainian].
18. Smith E.D. (1994). National Identity. (P.Tarashchuk, Trans). Kyiv: Fundamentals. [in Ukrainian].
19. Stepiko M.T. (2011). Ukrainian identity: the phenomenon and principles of formation. Kyiv: NISS. [in Ukrainian].
20. Hahuha L. (Eds.). (2017). Ukraine: cultural heritage, national consciousness, statehood. Lviv, № 29. [in Ukrainian].
21. Grin'ko G. F. (Eds.). (2005). Ukrainian pedagogy in personalities. The twentieth century: textbook for students of higher educational institutions, in two books. Kyiv: "Lybid". [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 12.03.2018 р.

УДК 316.324.8:005

Коваленко Єлена Ярославівна
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри арт-менеджменту
та івент-технологій Національної академії
керівних кадрів культури і мистецтв
biguss@meta.ua

СТАНОВЛЕННЯ КУЛЬТУРИ МЕНЕДЖМЕНТУ В СТАРОДАВНЬОМУ КИТАЇ

Мета роботи – теоретичний аналіз і узагальнення особливостей культури менеджменту Стародавнього Китаю. **Методологічною** основою дослідження є діалектичний принцип пізнання, системний, цивілізаційний, соціокультурний, діяльнісний, історичний підходи, фундаментальні положення теорії й історії суспільства, його культури та управління. Використано загальнонаукові й міждисциплінарні методи дослідження: аналіз і синтез, індукція і дедукція, порівняння, узагальнення, формалізація. **Наукова новизна** одержаних результатів полягає у виявленні та узагальненні особливостей культури менеджменту в Стародавньому Китаї. **Висновки.** Основним здобутком культури менеджменту в цій країні є створення гармонійно збалансованої структури влади й управління, що базується на сакральному поясненні картини світу через чергування полярних сил "Інь" і "Ян", баланс і гармонія яких дозволяють підтримувати рівновагу і впорядкованість в суспільстві. Головними концепціями, що були сформовані в Стародавньому Китаї і вплинули на подальший розвиток китайської теорії, культури та мистецтва менеджменту, є конфуціанство, моїзм, легізм і даосизм. Конфуціанство трактує управління крізь призму сім'ї, де відносини правлячих і підданих представлені як сімейні, а управління здійснюється благородними мужами за допомогою моральних норм поведінки та ритуалів, а не жорстких законів. Моїзм орієнтує на воєнізовану організацію суспільства, що передбачає строгість, чіткість, старанність на основі глобального примусу, засудження аристократизму, використання не тільки звичаїв, а й законів в ім'я справедливості. Легізм пропонує концепцію поліцейського управління, заснованого на системі дуже жорстких законів і суворих покарань. Установкою даосизму в управлінні є утримання від активних дій, які йдуть врозріз із саморозвитком.

Ключові слова: культура менеджменту, Стародавній Китай, конфуціанство, суспільство.

Коваленко Елена Ярославовна, кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры арт-менеджмента и ивент-технологий Национальной академии руководящих кадров культуры и искусств

Становление культуры менеджмента в Древнем Китае

Цель работы – теоретический анализ и обобщение особенностей культуры менеджмента Древнего Китая. **Методологической основой** исследования является диалектический принцип познания, системный, цивилизационный, социокультурный, деятельностный, исторический подходы, фундаментальные положения теории и истории общества, его культуры и управления. Используются общенаучные и междисциплинарные методы исследования: анализ и синтез, индукция и дедукция, сравнение, обобщение, формализация. **Научная новизна**